

Clarobscur de la COP24

Valoració de la Cimera del Clima de 2018, a Katowice (Polònia)

Pau de Vílchez, subdirector del LINCC i representant de la UIB a la COP24

El dissabte 15 de desembre, un dia més tard de la data prevista inicialment, es va concloure la 24a Conferència de les Parts al Conveni Marc de Nacions Unides sobre Canvi Climàtic, la COP24. Tres anys després de l'adopció de l'Acord de París, aquesta conferència adquiria una rellevància especial per dos motius fonamentals. Per una banda, s'hi havia d'aprovar el reglament d'aplicació de l'Acord de París que en faci possible el desplegament efectiu per limitar l'augment global de la temperatura a final de segle per sota dels 2°C i intentar reduir-lo a 1,5°C. Per altra banda, diferents fets ocorreguts aquest darrer any han posat de manifest la necessitat d'augmentar l'ambició dels Estats en matèria de reducció d'emissions. Entre aquests elements en destaquen fonamentalment dos: l'Informe del Grup Intergovernamental d'Experts sobre Canvi Climàtic (IPCC, en anglès) sobre els impactes que tindria un augment global de la temperatura d'1,5°C i el Diàleg de Talanoa, que ha tingut lloc durant tot el 2018 i que ha permès als Estats posar en comú la seva visió i experiència en matèria d'impactes, perspectives i solucions davant el canvi climàtic. El resultat de la COP24, tenint en compte tots aquests elements, és moderat.

Una fita imprescindible: el Reglament d'aplicació de l'Acord de París

L'Acord de París de 2015 estableix bàsicament un objectiu de temperatura: que d'aquí a l'any 2100 l'augment de la temperatura global s'hagi frenat per sota dels 2°C, fent tots els esforços possibles per tal que es limiti a 1,5°C. Però aquest document no defineix de quina manera s'ha d'assolir aquest objectiu. Així, en lloc de precisar quina reducció d'emissions de gasos d'efecte d'hivernacle ha de fer cada país, l'Acord obliga els Estats membre a presentar objectius voluntaris de reducció d'emissions, que es denominen «contribucions determinades a nivell nacional (CDN)». A més, com que no especificava de quina manera s'han de fer aquestes CDN, era imprescindible aprovar un reglament que en concretés la metodologia de cada país i perquè les contribucions de cada Estat siguin comparables i serveixin per saber exactament de quina manera ens enfrontam al canvi climàtic globalment. Sense aquest reglament, l'Acord de París haurà quedat en lletra morta.

Malgrat la urgència d'aprovar aquest conjunt de normes, en alguns moments de la COP24 va semblar que no s'arribaria a cap acord. Els punts de discòrdia eren diversos. En primer lloc, saber si les regles serien les mateixes per als països industrialitzats i per als països anomenats en vies de desenvolupament. La qüestió no és banal, ja que els països industrialitzats són els que han contribuït més, i continuen fent-ho, al canvi climàtic, mentre que la majoria dels anomenats en vies de desenvolupament tenen un paper purament residual en l'escalfament global. Ara bé, també cal tenir present que entre aquests darrers hi ha la Xina i l'Índia, que ara mateix són el primer i el tercer país emissor de gasos d'efecte d'hivernacle, respectivament. Així, una diferenciació d'obligacions respecte d'uns i d'altres, que podria semblar justificada en un primer moment, de fet perjudicaria greument la consecució dels objectius de París, perquè no

tindria en compte alguns dels principals emissors actuals de gasos d'efecte d'hivernacle. Finalment, es va aprovar que el mecanisme sigui el mateix per a tots els països, encara que s'accepta que els que tinguin una situació d'especial dificultat puguin adaptar-lo una mica a les seves circumstàncies conjunturals.

Un segon tema objecte de disputa va ser la inclusió de les accions relacionades amb les pèrdues derivades del canvi climàtic (allò que s'anomena pèrdua patrimonial o *loss and damage*) als inventaris fets en el marc del Reglament. Al principi, els països enriquits preferien que hi fossin incloses únicament les mesures de mitigació i adaptació, però els països més vulnerables a l'escalfament global varen aconseguir que finalment s'acceptàs incloure-hi el *loss and damage*, la qual cosa permetrà visibilitzar millor els esforços que fa cada país, així com els impactes que pateixen a conseqüència del canvi climàtic.

La tercera qüestió que va provocar debat és la relativa a l'ajuda financera dels països enriquits als països empobrits, molt rellevant si es té en compte que els primers han de contribuir amb 100.000 milions de dòlars anuals d'aquí a 2020 per pal·liar els efectes del canvi climàtic als països empobrits i permetre'ls aplicar polítiques adequades de mitigació i adaptació. Aquests darrers varen intentar fins al final que aquesta ajuda només consideràs l'ajuda neta, però finalment els països enriquits varen aconseguir que el text aprovat també inclogui en aquesta ajuda financera els préstecs.

Relacionada amb el tema financer, la qüestió dels mecanismes de cooperació o de mercat també va suscitar un debat intens. Bàsicament, són aquells recursos que permeten un Estat comprar les reduccions d'emissions fetes per un altre. Un dels riscos principals d'aquest tipus de mecanismes, si no s'adopten les mesures adequades, és allò que s'anomena la «doble comptabilitat», és a dir, que la reducció d'emissions efectuada a un país es compti dues vegades, tant per part d'aquest com pel que «compra» aquesta reducció. Encara que a primera vista pugui semblar una qüestió de sentit comú evitar aquesta doble comptabilitat, que impediria conèixer quines són les reduccions reals d'emissions que s'apliquen, el Brasil es va oposar de manera fèrria a tots els intents d'incloure una regulació com cal al Reglament. Tant és així que finalment aquesta qüestió va ajornar-se a la COP25, que havia de tenir lloc l'any que ve al Brasil, però que es trasllada a Xile perquè el país amazònic hi ha renunciat.

Finalment, la darrera qüestió conflictiva té a veure amb els drets humans. Una lliçó apresada després de dues dècades d'acció contra el canvi climàtic és que de vegades les mesures adoptades per reduir emissions poden tenir efectes molt negatius sobre les persones i causar, de vegades, violacions greus de drets humans. La necessitat d'incloure una perspectiva de drets humans a l'acció climàtica que permeti una transició justa va posar-se encara més de manifest durant la COP24, amb les accions del moviment de les armilles grogues a França, derivades en gran mesura del malestar social generat per mesures de reducció d'emissions que no tenen en compte la situació de precarietat en què viu bona part de la població. Un altre exemple d'accions suposadament adreçades a lluitar contra el canvi climàtic que provoquen un fort patiment són les expulsions de comunitats senceres de la seva terra per dedicar-la a cultius per fabricar bioetanol. Així doncs, nombrosos països i ONG varen exigir que s'inclogués un criteri de respecte i promoció dels drets humans al Reglament d'aplicació de l'Acord de París, però malauradament tota referència va desaparèixer

del text aprovat a Katowice. L'únic lloc en el qual es mantenia durant les negociacions la referència als drets humans és a la secció relativa als mecanismes de mercat esmentats més amunt. Així que caldrà esperar fins a l'any que ve per saber si finalment s'incorpora aquesta dimensió essencial al Reglament.

Reduir encara més les emissions, la impossibilitat d'acordar un objectiu imprescindible

El segon motiu pel qual aquesta cimera adquiriria una dimensió especialment rellevant deriva de la publicació de nombrosos estudis que assenyalen la urgència que els Estats augmentin l'ambició climàtica. L'informe publicat a principi d'octubre pel Grup Intergovernamental d'Experts sobre Canvi Climàtic (IPCC) no deixava lloc a dubtes. Aquest informe, comanat pels Estats durant la cimera de París de fa tres anys, tenia com a objectius, per una banda, analitzar les conseqüències i els impactes que tindria un augment de la temperatura per sobre d'1,5°C, i, per l'altra, les diferències en termes d'impactes entre un augment d'1,5°C i un augment de 2°C. Les conclusions de l'IPCC fetes públiques el mes d'octubre són ben explícites: les conseqüències d'un augment d'1,5°C són molt greus, però encara ho seran significativament més si arriba als 2°C. La diferència entre un escenari i l'altre pel que fa, per exemple, a l'accés a l'aigua és del doble, i afectaria centenars de milions de persones més. Una altra diferència seria la desaparició total dels esculls de corall i de tots els serveis ecosistèmics que proveeixen. Els impactes en termes de salut (morbidity i mortalitat) també són molt més greus en un món amb un escalfament de 2°C. Davant aquest panorama, l'informe de l'IPCC examina la possibilitat de limitar l'escalfament a 1,5°C i arriba a la conclusió fonamental que és possible assolir aquest objectiu i evitar totes les conseqüències negatives assenyalades associades a un augment de 2°C o més. Ara bé, afegeix l'IPCC, l'escala dels canvis que cal fer i la velocitat a la qual cal dur-los a terme és molt important. No hi ha temps per perdre, recordava l'IPCC, i la humanitat té fins a 2030 per situar-se en una dinàmica adequada de reducció d'emissions si vol tenir opcions reals d'assolir l'objectiu de l'1,5°C.

Les conclusions d'aquest estudi varen anar acompanyades, les setmanes següents i fins a la cimera de Katowice, per la publicació de nombrosos estudis que indicaven la urgència de reduir de manera molt més decidida les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle i que posaven en evidència les conseqüències que ja es deriven de l'escalfament global i les que es preveu que se'n derivaran en cas que no s'actüi de la manera com cal. Estudis com el publicat per l'Organització Mundial de la Salut o la prestigiosa revista mèdica The Lancet, o l'informe del Programa de les Nacions Unides sobre Medi Ambient (PNUMA o PNUE, en anglès) relatiu a la bretxa existent entre les emissions reals i les previstes de gasos d'efecte d'hivernacle i les reduccions necessàries per evitar un canvi climàtic catastròfic, que avisa que cal multiplicar per cinc els esforços actuals d'aquí a 2030 per aconseguir limitar l'augment de temperatura a 1,5°C, són només alguns exemples destacats de la prolífica recent producció científica en la matèria.

Tot semblava indicar, doncs, que era essencial que a la COP24 tots els Estats, especialment els més contaminants, arribassin a un compromís clar per augmentar els seus objectius de reducció d'emissions. Això a banda, a final de 2017 va començar el

Diàleg de Talanoa, una iniciativa basada en les dinàmiques de resolució pacífica de controvèrsies de les cultures del Pacífic, que cercava que els Estats comparteixin la realitat a la qual s'enfronten derivada del canvi climàtic, així com els esforços i mesures que intenten adoptar per endegar dinàmiques de col·laboració i compromisos superiors de reducció d'emissions.

Tot i això, malgrat totes les advertències i els esforços, alguns països, encapçalats pels Estats Units, Rússia i l'Àrabia Saudita, es varen oposar de manera bel·ligerant a incloure una referència explícita a la necessitat de reduir encara més les emissions per complir l'objectiu d'1,5°C. Al final, els països especialment vulnerables al canvi climàtic només varen aconseguir traslladar aquesta qüestió a la pròxima cimera, que tindrà lloc al novembre de 2019.

Conclusions

La valoració de la cimera de Katowice i els acords assolits no pot ser, doncs, plenament satisfactòria, ja que s'han deixat de banda o ajornat qüestions tan fonamentals com els drets humans, l'imprescindible augment de l'ambició dels països o els mecanismes de mercat. Per altra banda, cal valorar positivament que s'hagi assolit un acord, especialment davant la possibilitat real que una manca d'entesa hauria fet descarrilar un sistema multilateral per combatre el canvi climàtic, que té moltes febleses, però que és imprescindible per abordar una qüestió tan complexa i d'abast global com és el canvi climàtic. Definir criteris comuns per calcular i informar de les reduccions d'emissions efectuades i previstes és imprescindible per saber si avançam pel bon camí i en quina mesura, així com allò que ens queda per fer, ja que permet fer una anàlisi per països que pot facilitar dinàmiques imprescindibles de confiança i de pressió entre Estats. Finalment, resulta evident que la societat civil, la ciutadania i el món acadèmic tenen un paper fonamental per corregir les insuficiències actuals evidents en matèria climàtica i de sostenibilitat, des de la recerca, la informació, la pressió i l'elaboració de propostes.